

Jean-Baptiste Lully: *Cadmus et Hermione*

- tragédie lyrique, premiéra duben 1673 v Paříži.
- libreto na námět Ovidiových *Metamorfóz* napsal Philippe Quinault (1635-1688), významný dramatik a Lullyho dvorní libretista, od roku 1670 člen Francouzské Akademie.

Quinault odkazuje v přemluvě libreta na osmou bajku 1. knihy Ovidiových *Metamorfóz*. Ta by se dala shrnout následovně:

Cadmus, bratr Evropy, je svým otcem poslán hledat sestru, kterou Jupiter proměněný v býka unesl. Nesmí se do rodného tyrského království vrátit, dokud ji nenajde. Ztracený a unavený Cadmus vyslyší Apollonovu věštbu, která mu nařizuje sledovat jalovici a na místě, na němž se zvíře zastaví, nechat vystavět město. Cadmus, řídicí se věštbou, tak dorazí až do kraje nazývaného Boétie. Nejdříve chce vzdát úctu bohům a vyšle tak sluhy pro vodu k obětování. Nejbližší pramen však strážá drak, který sluhy sežere. Cadmus je pomstí a zabije draka, v tom se zjeví hlas, který mu předpovídá, že on sám na sebe vezme podobu své oběti. Pallas poté zažene zlou předtuchu a nařídí Cadmusovi zasít drakovy zuby. Ze země se následně zrodí ozbrojení vojáci a začnou bratrovražedný boj až z nich zbude jen pět bojovníků. Ti boj ukončí a nabídnou se do služby Cadmusovi, který s jejich pomocí založí město Théby. Aby odměnili hrdinské činy, dají bohové Cadmusovi za manželku Harmonii.

Libreto samotné se však od původní Ovidiové bajky vzdaluje ve snaze lépe vyhovět dobové popptávce po hrdinské látce spojené s milostnou zápletkou. V ději opery pak nesmí chybět ani narážky na dobovou politickou situaci (probíhající boje s Vilémem Oranžským) a oslava krále Ludvíka XIV jako nastolitele a ochránce míru. Zamyslete se nad dalšími možnými alegoriemi – např. sňatek Cadmuse a Hermiony (v původní bajce Harmonie) jako spojení krále s hudbou (nově založenou Académie royale de musique), která má ještě více opěvovat jeho dokonalost; postava z prologu *Envie* (Žádostivost/ Závist) jako zpodobnění Viléma Oranžského narušujícího mír, atd.

Typologie postav opery:

Prolog:

Mírumilovná božstva:

Palès a *Mélisse*, přírodní božstva, *Pan* a *Arcas*, bůh lesů a Panův společník.

Válečnické bytosti:

Závist a had *Python*.

Zpodobnění panovníka:

Postava *Slunce* – mladý Ludvík vystoupil v roli „Vycházejícího slunce“ v *Ballet Royal de la Nuit* (1653), symbol slunce s ním pak byl spojován.

Tragedie:

Tři hlavní postavy:

Ústřední pár *Cadmus* a *Hermiona* jsou převzati z Ovidiových *Metamorfóz*, kde symbolizují manželskou věrnost. *Cadmus* je syn Agénora, tyrského krále, a bratr Evropy. Poslechne delfskou věštbu a založí město Théby. Jupiter mu pak dá za manželku *Hermionu*, dceru bohů Venuše a Marta.

Cadmusův sok, obr *Draco* je král Aonie. Postava vymyšlená Quinaultem, jejíž neohrabanost fyzická předesílá morální nedostatky. Jméno *Draco* pak z obra dělá jakousi druhou příšeru příběhu.

Vedlejší postavy:

Arbas, člen *Cadmusovy* družiny, má charakteristiky komického sluhy – chvástal, zabělec a kecal.

Charite a *Aglante*, společnice *Hermiony*.

Chůva, hraná mužem, pochází ze staré tradice komického divadla ať už francouzského či italského.

Problémy milostného trojúhelníku *Arbase*, *Charity* a *Chůvy* tvoří komický protipól hlavním postavám.

Božstva nakloněná *Cadmusovi*:

Pallas, bohyně moudrosti, ochránkyně hrdinů jako *Cadmus* a *Persé*, na svém štítu má hlavu *Medúzy*.

Láska, zde vystupuje jako ochránitelka ústředního páru.

Jupiter, vládce bohů, podaří se mu usmířit bohy na *Olympu* a vyzve všechny bohy, aby se zúčastnili svatby *Cadmuse* a *Hermiony*.

Božstva nepřátelská ke *Cadmusovi*:

Drak a obr *Draco* pocházejí z krve *Marta*, boha války, který je však zároveň otcem *Hermiony*.

Junona, pronásleduje postavy spojené s nevěrným jednáním svého chotě *Jupitera*. Zde tedy pronásleduje *Cadmuse*, jako bratra *Evropy*, kterou vládce bohů svedl přeměněný v býka.

Bohové slavností:

Hymen, bůh manželství a *Comus*, bůh slavností, jsou přizváni ke svatbám bohů. První zajišťuje obřad, druhý pak zábavu.

Venuše, bohyně lásky a matka tohoto božstva (*Lásky*), se objevuje jen sporadicky, když po boku *Marta* přijde na svatbu jejich dcery *Hermiony*.

Shrnutí děje opery:

Prolog: Alegorie vlády neporazitelného slunce. Míruplné veselí přírodních božstev, nymf a pastýřů je přerušeno příchodem *Závisti* (*Envie*), která vyvolá mýtického hada *Pythona*. Ten je však záhy skolen *paprsky Slunce*. V žáři svého ochránce pak pokračuje veselí s ještě větším nadšením.

1. Akt: Egyptský princ *Cadmus*, který po světě hledá svoji sestru *Evropu*, se zastavil v *Řecku*, kde podlehl kráse *Hermiony*, dcery *Marta*. Jí se však dvoří král této země, komický obr a chránělec *Martův*. Aby *Hermionu* získal, musí *Cadmus* překonat překážky nastražené *Martem* a také *Junonou*, na své straně však má bohyni *Pallas*. *Cadmus*, aby *Hermioně* vyjevil své city, dá na její počest uspořádat slavnost s *Afričany*.

2. Akt: Zatímco se *Cadmusův* společník *Arbas* dvoří *Charite* z *Hermioniny* suity a odstrkuje *Chůvu*, která mu nadbílá, loučí se *Cadmus* se svojí milou. *Láska* se snaží rozptýlit *Hermionin* smutek a k jejímu rozveselení oživí palácové sochy k tanci, zároveň také *Hermioně* přislíbí ochraňovat jejího milého.

3. Akt: Přichází první zkouška – *Cadmus* musí porazit Martova draka, který střeží *Hermionu*. Než *Cadmus* draka zabije, podaří se drakovi sežrat dva Afričany z jeho družiny. *Arbas* předstírá, že jej skolil on sám, pravda však vychází záhy najevo. *Cadmus* se svými služebníky obětuje Martovi, aby jej usmířil, ten však obětinu odmítá a nechá Fúrie zničit oltář.

4. Akt: *Cadmus* jako další zkoušku zasívá drakovy zuby na Martově poli. Ze setby se rodí strašní bojovníci připravení k boji. *Cadmus* mezi ně vhodí granát, který dostal od *Lásky*, což způsobí, že začnou bojovat mezi sebou. Ti, co přežijí se vzdávají a nabízejí své služby *Cadmusovi*. Poté přicházejí obr a jeho družina napadnout prince, *Pallas* jim v tom však zabráni a nechá je zkamenět pomocí svého štítu s hlavou Medúzy. *Cadmus* se tak shledává se svojí láskou *Hermionou*, ta je mu však v zápětí unesena z příkazu *Junony*.

5. Akt: Zoufalého *Cadmuse* utiší *Pallas* a bohové pod záštitou *Jupitera* mu vrátí *Hermionu*. Svatbu provází velká slavnost, již se účastní kromě bohů i společníci obou hlavních postav.

DVD:

live nahrávka z divadla Opéra Comique v Paříži, leden 2008.

Orchestr, sbor a tanečníci – Poème Harmonique, ved. Vincent Dumestre

Režie - Benjamin Lazar

Choreografie – Gudrun Skamletz

Obsazení:

Cadmus – André Morsch

Hermione – Claire Lefilliâtre

Arbas / *Pan* – Arnaud Marzorati

La Nourrice (*Chůva*) / *Dieu champêtre* (přírodní božstvo) – Jean-François Lombard

Charite / *Melisse* – Isabelle Druet

Draco / *Mars* – Arnaud Richard

L'Amour (*Láska*) / *Pales* – Camille Poul

Le Soleil (*Slunce*) / *První tyrský princ* – David Ghilardi

Velekněz / *Jupiter* – Geoffroy Buffière

První Afričan / *L'Envie* (*Závist*) – Romain Champion

Druhý tyrský princ – Vincent Vantighem

Junon / *Aglante* – Luanda Siqueira

Pallas – Eugénie Warnier

Druhý Afričan – Anthony Lopapa

Echion Jan – Jeroen Bredelwold

L'Hymen – Elodie Fonnard

Vénus – Hélène Richer